

EĞİTİM SİSTEMİMİZ ve EĞİTİM FAKÜLTELERİMİZ

Mehmet ÖZGÜNEŞ (*)

Türk milleti uzunca bir zamandanberi çağdaş uygarlık düzeyine yükselme gayretleri içindedir. Çağdaş uygarlık düzeyi ile aramızdaki dik yokuş üzerinde yeterli bir hızla ilerlediğimizi iddia etmek epeyce güçtür. Bu yola bizimle hemen hemen aynı zamanda çıkan bazı milletler yokuşu tırmanmışlar, isimlerini (Gelişmekte Olan Ülkeler) arasından sildirmişlerdir.

Bizim geri kalışımızın sebepleri nelerdir? Büyük fedakârlıklar pahasına giriştiğimiz kalkınma çabalarımız neden yeteri kadar başarılı olamamaktadır?

Bunun çok çeşitli amilleri arasında eğitim sistemimizin başta geldiği kanaati yaygındır. Gerçekten, eğitim sistemimizin sosyal ve ekonomik kalkınma çabalarımıza paralel yönde gelişip gelişmediği, ülkemizin şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı tartışma konusu olagelmıştır.

Bilimsel temellerine ancak yirminci yüzyılın başında oturtulabilen eğitim konusunun Batı Dünyasındaki gelişmelerinden habersiz kaldığımız iddia edilemez. Aksine, Batıdaki eğitim gelişmeleri kısa gecikmelerle bize intikal etmiştir. Öbür taraftan, Türk Dünyasının, özellikle İslamiyetten sonra yaygın bir eğitim geleneğine ve atmosferine sahip olduğu bir gerçektir.

Özellikle Cumhuriyet Döneminde eğitime verilen büyük öneme ve bütün kaynakların bu yolda seferber edilmesine rağmen, çeşitli düzeydeki eğitim kurumlarımız gerekli insan gücünü yeter sayıda,

(*) Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulu Üyesi

zamanında ve istenilen nitelikte yetiştirebilecek bir düzen içine henüz girememiştir. Eğitim sorunlarımızı derinliğine ve genişliğine inceleyecek, ülke gerçeklerine ve kalkınma isteklerine uygun çözümler bulabilecek bir örgütü bugün daha kuramamış durumdayız.

Örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında amaç ve metot bakımından tatminkâr bir ahenk kurulamamıştır. Aynı ahenksizlik çeşitli eğitim kademeleri arasında da gözlenmektedir.

Personeli iş içinde yetiştirmek, iş analizlerinin ortaya çıkardığı niteliklerle fertlerin malik bulunduğu bilgi, kabiliyet ve melekeler arasındaki farkları asgariye indirmek amacı ile hemen hemen her kuruluşun bünyesinde mevcut olan eğitim müdürlükleri, bu işleri planlama ve icra yeteneğine sahip personele henüz kavuşturulamamıştır.

Eğitim Kurumlarımızın yüksek yöneticilik mevkileri için yeteri kadar eğitim yöneticisi yetiştirilememiştir. Bu mevkilerde genellikle meslekten yetişmiş öğretmenler bulunmaktadır. Bu öğretmenler eğitim idaresi, sosyal politika, bu politikanın sınırları içinde eğitim politikasının yeri, ekonomik hedefler hakkında genel görüşler veren bir yetiştirmeye tabi tutulmadan yüksek sorumlu mevkilere getirilmekte, kendilerinden eğitim politikasının tesbitinde ve uygulanmasında önemli roller beklenmektedir. Milli eğitimi kendi meslek açılarından görme eğiliminde bulunan bu idarecilerin çoğu zaman eğitim politikasına kendilerinden beklenen geniş görüş açısından bakma imkânı azalmaktadır. Ayrıca, orta kademe eğitim yöneticilerinin de her kamu yöneticisi için gerekli birtakım usulleri ve bilgileri de edinmeleri gerekir.

Buraya kadar sıralamaya çalıştığımız eğitim sorunlarımıza, eğitim fakültelerimiz tarafından gösterilen yakın ilgi gelecek bakımından ümit vericidir. Bu fakültelerimizden mezun olan gençlerimiz eğitimle ilgili yönetim, planlama ve uygulama görevlerini üstlendikçe, bu alanda ilerlemenin büyük bir hız kazanacağına inanıyoruz.

Eğitimin verimi konusuna da kısaca değinmekte faydalar vardır. 1972-1973 ders yılında ilkokula başlayan çocuklarımızın,

- Yüzde 35'i 1980 yılında ortaokul diploması,
- Yüzde 19'u 1983 yılında lise diploması, almış,
- Yüzde 5.8'i 1984 yılında bir fakülte veya yüksek okula girebilmiştir.

Buna göre ilkokul diploması alan çocuklarımızın yüzde 65'i, ortaokul mezunu çocuklarımızın yüzde 81'i, lise diplomalı çocuklarımızın yüzde 94.2'si bir üst öğrenime devam etme imkânından mahrum kalmıştır.

Öbür taraftan, ÖSYM Başkanının 9 Ekim 1985 tarihli beyanatına göre, 1985 yılı seçme sınavlarında, yüzde 50 fen barajı uygulansa idi ancak 2500, yüzde 75 fen barajı uygulansa idi ancak 150 öğrenci başarılı olabilirdi. 1986 yılı seçme sınavlarında iki adi kesri birbirine bölemeyen veya negatif puan alan gençlerimizin sayısı küçümsenemeyecek düzeydedir.

Bu durumda aşağıdaki soruların cevaplarını aramak zorundayız:

— İlkokullarımız, ortaokullarımız ve liselerimiz bir üst öğrenime devam imkânı sağlayamadığımız çocuklarımıza hayatlarını kazandırmaları, üretime katkıda bulunabilmeleri için ne gibi bilgi ve beceriler kazandırmaktadır? Bu öğretim kurumlarımızın müfredat programları bu öğrencilerin de hayata mutlu ve yararlı vatandaşlar olarak atılmalarını amaçlar bir biçimde hazırlanmakta mıdır?

— Orta dereceli okullarımızdaki verim düşüklüğünün yüksek öğrenime etkileri nelerdir?

Bu sorunların cevaplarını aramak, eğitim sorunlarımızı vakit geçirmeden tatminkâr çözümlere bağlamak ülkemiz için hayati önem taşır. Çünkü;

— Yurdumuz yeryüzündeki iki jeostratejik gücün temas ve mücadele alanını oluşturan jeopolitik bir kuşak üzerinde bulunmaktadır. Kore'de başlayıp Çin Hindi, Hind yarımadası, İran, Türkiye, Yunanistan ve Almanya üzerinden Finlandiya'ya kadar uzanan bu kuşak üzerindeki milletler ya bölünmüşler veya büyük bunalımlar içine düşmüşlerdir. Bu milletler için bölünmelerden ve bunalımlardan kurtulmanın yegâne çaresi, ekonomik, sosyal ve moral güçlerini artırmak, milli bütünlüklerini sağlam bir zemine oturtmaktır. Bunun en etkili aracı hiç kuşkusuz, gerçekçi bir eğitimidir.

— Batı Avrupa devletleri bir entegrasyona hazırlanmaktadır. Bu birliğe katılmaya karar vermiş bulunuyoruz. Avrupa birliğine bugünkü sosyal ve ekonomik durumumuzda, özellikle bugünkü eğitim sistemimizle katılırsak, yurdumuza serbestçe girecek olan eğitilmiş insan gücü, sermaye ve mamul madde akımı karşısında ekono-

mik, sosyal ve moral güçlerimiz büyük sarsıntılar geçirebilir. Avrupa Birliğinin bir üyesi olarak içinde veya komşusu olarak yanında milli haysiyetimize yakışır bir yer alabilmemiz, ekonomik, sosyal ve moral güçlerimizi hızla geliştirmemize bağlıdır. Bu ancak etkili bir eğitimle sağlanabilir.

— Nüfusumuz hızla artmaktadır. Her yıl yaklaşık bir milyon yeni vatandaşımız, ekme, eğitim, sağlık hizmetleri ve iş istemektedir. Bu istekler ancak, hedefleri isabetli olarak tesbit edilmiş, ehliyetle yürütülebilen planlı bir eğitimle sağlanabilir.

Sebepler listesini daha da uzatmak mümkündür. Sonuç olarak diyebiliriz ki, ülkemiz hızla kalkınmak zorundadır. Kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkeler üzerinde yapılan incelemeler göstermiştir ki, kalkınmanın üç temel unsuru vardır :

- Kalkınma arzusunun toplum içinde yaygın hale gelmesi,
- Yeni tutum, davranış ve metodlara intibakta topluma öncülük edecek ehliyetli ve feragatli bir aydınlar kitlesi,
- Kalkınmanın itici gücü milli şuur.

Kısaca diyebiliriz ki, toplumlar, milliyetçi bir ruhla, ehliyetli ve feragatli aydınların öncülüğünde yaygın bir arzu ile kalkınabilir. Hiç kuşkusuz, bu temel unsurların oluşturulmasında ve beslenmesinde eğitimin hayati rolü vardır. Ekonomik, sosyal ve moral kalkınmanın manevi zemini, atmosferi ve teknik araçları ancak etkili bir eğitimle sağlanabilir. Etkili bir eğitim,

- Yurt gerçeklerine uygun bir eğitim felsefesinin,
- Bu felsefeye dayanan gerçekçi bir eğitim politikasının,
- Bu politikayı hedeflerine götürebilecek bir eğitim sisteminin oluşturulup sürekli bir biçimde geliştirilmesine bağlıdır.

Tarihten öğreniyoruz ki, milletler bütün kurumlarını belli bir ekonomik seviyeye ulaştıktan sonra geliştirebilmektedir. Bu gerçek, üretime dönük bir eğitim sisteminin, gelişmekte olan milletler için taşıdığı hayati önemi açıkça ortaya koymaktadır. Elbette bu tamamıyla ekonomik ihtiyaçlara göre geliştirilmiş bir sistem anlamına gelmez. Sadece ekonomik ihtiyaçlar dikkate alınarak geliştirilen eğitim sistemleri, gençliği de hümanize edici bir niteliğe dönüşebilir.

Bir ülkenin eğitim sistemi geliştirilirken şu etkenler mutlaka dikkate alınmalıdır :

- Sistemi besleyen ekonomik seviye,
- Tarihi gelişim,
- Sosyal bünye,

Bu etkenlerin farklılığı sebebi ile, bir ülkede çok başarılı olan bir sistem, başka bir ülkede tatminkâr olmayabilir. Bu gerçeği dikkate almayan ülkeler, eğitimde en ileri ülkelerin sistemlerini kopya ederek aynı seviyeye yükselebilecekleri hayaline kapılmışlar, sonunda hüsrana uğramışlardır. Bir eğitim sistemi geliştirilirken başka ülkelerin deneyimlerinden faydalanmak elbette gereklidir. Ancak her ülkenin sosyal, ekonomik ve moral kalkınması ancak o ülkenin gerçeklerine göre geliştirilmiş bir eğitim sistemi ile mümkündür.

Atatürk bu gerçeği 1 Mart 1922'de TBMM açış konuşmasında şöyle ifade etmiştir :

Asırlardanberi milletimizi idare eden hükümetler tamimi maaruf arzusunu izhar edegelmışlerdir. Ancak bu rızalarına vusul için Şarkı ve Garbı taklitten kurtulamadıklarından, netice milletin cehilden kurtulamamasına müncer olmuştur. ... 1 Mart 1923 günkü açış konuşmasında ise eğitimin amaç ve metodunu şöyle dile getirmiştir :

Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usul, malumatı insan için fazla bir süs, bir vasıtai tahakküm yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta muvaffak olmayı temin eden amelî ve kabili istimal bir cihaz haline getirmektir.

Japon veya Alman sisteminden söz edildiği bugünlerde bu tarihi gerçeği vurgulamayı görev sayıyoruz.